

علم

دوره می ۷۲ ساعته
۱۲۰ هیئت

بیش از ۱۲۰ سال است که اهالی شهری و زائران حرم شاه‌عبدالعظیم حسنی با برگزاری مراسم آیینی سیدالشهدا (ع) و ایام سوگواری محرم و صفر آماده می‌کنند؛ مراسمی که به طلیعه محرم نیز معروف است. حامد احمدپور، رئیس شورای مسلمیه و رئیس اداره تبلیغات اسلامی شهرستان ری با بیان اینکه از دیرباز تا کنون مراسم مسلمیه میان هیئت‌های تاریخی ری و هیئت‌های قدیمی تهران جایگاهی ویژه داشته و دارد، می‌گوید: «تختین هیئت‌هایی که بانی مراسم مسلمیه شدند، این آیین را پیش از محرم برگزار کرده‌اند و تا امروز نیز مسلمیه طلیعه محرم یا آیینی برای ورود به حال و هوای محرم است.» احمدپور درباره قدمت این مراسم می‌گوید: «بیش از ۱۲۰ سال است که ری افتخار برگزاری این مراسم را دارد. مراسم در سه شب و قبل از شهادت حضرت مسلم (ع) آغاز می‌شود و در شب عرفه به پایان می‌رسد. هیئت‌های شرکت‌کننده، مراسم مسلمیه را بعد از نماز مغرب و عشا شروع می‌کنند و براساس تعداد هیئت‌هایی که خود را از ری، تهران و... به حرم شاه‌عبدالعظیم حسنی رسانده‌اند، این مراسم تا ۲۴ بامداد و گاهی تا نماز صبح ادامه دارد.» به گفته احمدپور هر سال حدود ۱۲۰ هیئت در مراسم مسلمیه شرکت می‌کنند: «هیئت‌ها از شهری، تهران، کرج، قم و شهرهای اطراف به حرم می‌آیند و به سبک سنتی عزاداری می‌کنند. به دلیل شمار بالای هیئت‌ها، حدود ۷۰ هیئت در مراسم مسلمیه وارد صحن اصلی می‌شوند و دیگر هیئت‌ها بیرون از حرم به سبک‌های سنتی چون دامامه زنی و... عزاداری می‌کنند.» احمدپور ادامه می‌دهد: «هیئت‌ها که به چهار سوق بازار قدیم ری می‌رسند، نوبت برگزاری مراسم چهار پایه‌خوانی است. نوحه‌خوان به سبک مداحان و نوحه‌خوان‌های قدیم روی چهار پایه می‌ایستد و با اجرای اشعار مرتبط این بخش از مراسم آیینی مسلمیه را اجرا می‌کند. مقصد بعدی هیئت‌ها پیش از ورود به صحن حرم، عزاداری در سقاخانه است. هیئت‌ها به سقاخانه که می‌رسند برای حضرت ابوالفضل (ع) عزاداری می‌کنند. سپس هیئت‌ها به نوبت وارد حرم می‌شوند و در صحن اصلی حرم یا صحن امام حسن مجتبی (ع) رو به سیدالکریم به نوحه‌خوانی می‌پردازند.»

طلیعه محرم در قله تهران

سیدعلی آقاسیدعلی
حسن امینی مقدم
سیدمحسن ماجدی
حسین اربابی
محمد نوروزی
حامد احمدپور

مطلب این شماره از همشهری محله حاصل سی امین نشست مرکز تهران پژوهی همشهری با عنوان «آیین مسلمیه در قله تهران» است. در این پرونده برای مرور خاطرات و هویت تاریخی این مراسم آیینی با سیدمحسن ماجدی، ری پژوه و استاد دانشگاه، حامد احمدپور، رئیس شورای مسلمیه، سیدعلی آقا سیدعلی و حاج حسن امینی مقدم، از خادمان حرم عبدالعظیم حسنی، محمد نوروزی، پیر غلام اهل بیت (ع) و حسین اربابی، از کسبه و بازاریان قدیمی ری، محمود منیعی، تهران پژوه، احمد ابو حزه، استاد دانشگاه و ری پژوه، محمد حبیبیان، رئیس شورای هیئت‌های مذهبی شهرستانی ری و حجت الاسلام مر تضوی گفت‌وگو کرده‌ایم.

بیش از یک قرن است که حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) میزبان یکی از قدیمی‌ترین مراسم سوگواری یا تخت است. هیئت‌های عزاداری ریشه‌دار در ری، تهران، قم و... در ایام شهادت مسلم بن عقیل (ع) در حرم سیدالکریم گرد هم می‌آیند تا برای مظلومیت سفیر سیدالشهدا (ع) سوگواری کنند. سال ۶۰ هجری قمری بود که مسلم بن عقیل، برای بیعت گرفتن از مردم کوفه راهی این شهر شد، اما به دست عبیدالله بن زیاد به شهادت رسید. ۱۴۰۰ سال پس از شهادت غریبانه مسلم بن عقیل در کوفه، دهه‌هاست که هیئت‌های عزاداری ری و تهران هر ساله به مدت سه شب برای ذکر مصیبت فرستاده امام حسین (ع) در قله تهران نوحه‌خوانی می‌کنند.

پیش خرید بلیت ماشین دودی برای عزاداران

برای دربار و دار الخلافه بفرستند. به همین خاطر وقایع جالبی را مکتوب کردند که آیین و عزاداری مردم مسلمیه هم بخشی از این روزنامه‌چاپ است.» به گفته ماجدی هر قوم و شهری برای طلیعه محرم آیین و رسم ویژه‌ای دارد، مانند ترک‌ها که با پشت گذاری و بزنی‌ها با سایه‌بندان به پیشواز محرم می‌روند. تهرانی‌های متدین هم می‌خواستند طلیعه خاص خودشان را برای محرم داشته باشند، به همین خاطر مسلمیه را در ری برای یک شب پایه گذاری کردند. ابتدا هیئت سادات اخوی که از طرف دار الخلافه حمایت می‌شد، یکی از هیئت‌هایی بود که در ایام مسلمیه در حرم عبدالعظیم (ع) یک شب به عزاداری می‌پرداخت. بعدها هیئت‌های دیگر هم اضافه و زمان آن نیز بیشتر شد.

مسلمیه دارد. او تعریف می‌کند: «پدر بزرگم، سوزن‌بان ماشین دودی بود و دایمی روایت می‌کرد که در ایام مسلمیه، چون هیئت‌ها می‌خواستند، اعضای هیئت از هم گسسته و پراکنده نشوند و در راه جا نمانند، به همین خاطر واگن‌های ماشین دودی را برای ایام مسلمیه رزرو و بلیت آن را پیش خرید می‌کردند و هر قدر جاداشت حتی تا سقف هم افراد سوار واگن می‌شدند.» ماجدی درباره اسناد مکتوب تاریخی کشف شده می‌گوید: «به تازگی ۵۰ نسخه روزنامه به نام وقایع اتفاقیه (روزنامه‌چاپ) آستان مقدس عبدالعظیم (ع) در ری پیدا و خوانش شده که مربوط به سال ۱۲۹۲ تا ۱۲۹۸ شمسی است. در آن روزگار گروهی از حکومت در آستان مستقر بودند تا وقایع آستان را به صورت هفتگی مستند کنند و

مردم تهران قدیم اعتقاد داشتند حرم شاه‌عبدالعظیم حسنی، زیارتگاه فقر است چون افرادی که توان مالی کمی داشتند و نمی‌توانستند به کربلا و دیگر اماکن زیارتی بروند، نذر می‌کردند هر پنجشنبه که روز زیارت امام حسین (ع) است به این آستان بیایند، اما این ارادت و حضور در ایام شهادت مسلم بن عقیل بیشتر خودش را نشان می‌داد و کم کم این حضور به یک آیین محرمی تبدیل شد. اما اینکه تهرانی‌ها چطور خودشان را به مسلمیه می‌رساندند، حکایتی جالب و خواندنی دارد؛ یکی با پای پیاده و دیگری با چپار و درشکه و گاری، ولی با راه افتادن ماشین دودی و خط شاه‌عبدالعظیم (ع) این رفت‌وآمدها آسان تر شد. سیدمحسن ماجدی، ری پژوه، خاطره جالبی از استفاده زائران از ماشین دودی در ایام

به رسم میزبانی حسینیه‌ها را خالی می‌کردیم

شهری همه حسینیه‌ها را برای میزبانی از تهرانی‌ها خالی می‌کردند. حتی هیئت‌های شهری هم در آن ۳ روز برنامه‌های خود را تعطیل می‌کردند و در خدمت میزبانی از عزاداران بودند که از تهران به شهری می‌آمدند. هر چه نوحه‌خوان، میاندار، سینه‌زن و هیئت‌های معروف بود همه از تهران می‌آمدند. در زمستان و تابستان، اگر در چه سرمای هوا زیر صفر بود یا بالای ۵۰ درجه، مراسم مسلمیه برگزار می‌شد. یادم هست یک سال زمستان در شهری برف شدید باریده بود. آن زمان خبری از برف‌روبی خیابان نبود. بیرون که می‌آمدیم پیمان تازانو در برف فرو می‌رفت. اما همان سال هم میزبان عزاداران تهرانی بودیم و مراسم شهادت حضرت مسلم بن عقیل را برگزار کردیم.» به گفته قدیمی‌های شهری حتی برخی مردم شهری خانه‌های خود را برای پذیرایی و اسکان هیئت‌هایی که از تهران به شهری می‌آمدند، خالی می‌کردند.

حاج محسن امینی مقدم، از خادمان حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، می‌گوید: «سید جواد اسدالله شیرازی تمام این ۳ روز خانه‌اش را در اختیار تهرانی‌ها قرار می‌داد. حاج سلطان رضوی امیری نیز خانه بزرگی داشت که به عشق امام حسین (ع) خانه‌اش را برای اسکان تهرانی‌ها خالی می‌کرد.»